

**КАТЕГОРІЇ ЧАСУ ТА ПРОСТОРУ
У НАРАТИВНИХ МОЖЛИВИХ СВІТАХ:
ДОСВІД НАРАТИВНО-СЕМІОТИЧНОГО АНАЛІЗУ**

Р. І. Савчук

[099 708 22 59, ruslana.savchuk11@gmail.com](mailto:ruslana.savchuk11@gmail.com)

доктор філол. наук, завідувач кафедри іспанської та французької філології
Київського національного лінгвістичного університету
(Міністерство освіти і науки України)
03680, м. Київ, Велика Васильківська, 73

У статті окреслені й проаналізовані найбільш показові наративно-семіотичні механізми реалізації текстових категорій часу та простору у можливих світах у французькому прозовому тексті XIX ст. із позицій наративно-семіотичного студіювання словесної творчості. Підтверджено, що темпоральна сітка художнього наративу сконструйована лексико-семантичними та лексико-граматичними засобами, що репрезентують різні варіації і кореляції між подіями та/чи діями у формі лінійності або нелінійності руху часу в оповідній реальності. Просторову сітку утворюють S-сигнали як такі наративні конфігурації, що містять інформацію про просторову стратифікацію оповіді або географічну локалізацію наративних об'єктів і суб'єктів по відношенню до автора як творця оповідного зображення. З метою виявлення основних тенденцій у формуванні та форматуванні французьким письменником Жераром де Нервалем фантастичних мікрокосмів у романі « Aurélie ou le rêve et la vie » з'ясовані головні закономірності породження та розгортання текстових можливих світів. Установлено, що у розглядуваному прозовому тексті наративні можливі світи ґрунтуються на ідеї двосвіття, в якому перебуває персонаж, а текстовими референтами двоїстого мислимого стану буття головного героя є дихотомія реальність – сон.

Ключові слова: художній наратив, оповідна реальність, категорія часу, категорія простору, можливий світ.

**КАТЕГОРИИ ВРЕМЕНИ И ПРОСТРАНСТВА
В НАРРАТИВНЫХ ВОЗМОЖНЫХ МИРАХ:
ОПЫТ НАРРАТИВНО-СЕМИОТИЧЕСКОГО АНАЛИЗА**

Р. И. Савчук

[099 708 22 59, ruslana.savchuk11@gmail.com](mailto:ruslana.savchuk11@gmail.com)

доктор филол. наук, зав. кафедрой испанской и французской филологии
Киевского национального лингвистического университета
(Министерство образования и науки Украины)
03680, г. Киев, Большая Васильковская, 73

В статье очерчены и проанализированы наиболее показательные нарративно-семиотические механизмы реализации текстовых категорий времени и пространства в возможных мирах во французском прозаическом тексте XIX века с позиций нарративно-семиотического изучения словесного творчества. Подтверждено, что темпоральная сетка художественного нарратива сконструирована лексико-семантическими и лексико-грамматическими средствами, представляющими различные вариации между событиями и/или действиями в форме линейности или нелинейности в движении времени в повествовательной реальности. Пространственную сетку образуют S-сигналы как нарративные конфигурации, содержащие информацию о пространственной стратификации

повествования или географической локализации нарративных объектов и субъектов по отношению к автору как творцу повествовательного изображения. С целью выявления основных тенденций в формировании и форматировании французским писателем Жераром де Нervalем фантастических миров в романе « *Aurélia ou le rêve et la vie* » выяснены главные закономерности в порождении и развертывании текстовых возможных миров. Установлено, что в рассматриваемом прозаическом произведении нарративные возможные миры основаны на идее двоимирия, в котором находится персонаж, а текстовыми референтами двойственного возможного существования главного героя является дихотомия реальность – сон.

Ключевые слова: художественный нарратив, повествовательное пространство, категория времени, категория пространства, возможный мир.

CATEGORIES OF TIME AND SPACE IN THE NARRATIVE POSSIBLE WORLDS: NARRATIVE AND SEMIOTIC ANALYZE

R. I. Savchuk

[099 708 22 59, ruslana.savchuk11@gmail.com](mailto:ruslana.savchuk11@gmail.com)

Doctor of Philological Sciences, Head of Department of Spanish and French Philology,
Kyiv National Linguistic University
(Ministry of Education and Science of Ukraine)
73 Velyka Vassylkivska Str., Kyiv, Ukraine, 03680

*The paper outlines the most significant narrative and semiotic mechanisms of the realization of text categories of time and space in the possible worlds in the 19th century French prosaic text from the point of view of narrative and semiotic text studies. The literary narrative temporal net is constructed by lexical semantic and lexical grammatical means that present different variations and correlations between events and/or actions in linear or nonlinear narratives. The literary narrative spatial net is formed by S-signals as such narrative configurations that contain information about spatial stratification of the story or geographical localization of narrative objects and subjects in relation to the author as creator of the narrative representation. For the purpose of determining the basic tendencies in forming and formatting the fantastic possible worlds in the novel « *Aurélia ou le rêve et la vie* » by the 19th century French author Gerard de Nerval have been found out the main conformities in the text possible worlds generating. It has been pointed out that in the novel under consideration the possible worlds are based on the idea of the character biworld and its text referents is dichotomy reality vs dream.*

Keywords: narrative, narrative space, category of time, category of space, possible world.

Вступ

Проблеми художнього часу та простору належать до фундаментальних не лише у філософії, але й в естетиці та мистецтвознавстві, а зміна підходу до трактування цих категорій взагалі пов'язується з розвитком пізнання. Нині просторово-часові уявлення, зберігаючи свою об'єктивну основу, постають не лише засобом передачі думок, почуттів і переживань персонажів, але й слугують засобом узагальнення процесів дійсності [9, с. 8]. Досліджуючи категорії просторовості й темпоральності, або весь просторово-часовий континуум художнього тексту, ми відштовхуємось від ідеї Поля Рікера стосовно того, що *оповідна реальність*, яка вибудовується в творі письменником, є певним чином організованою часовою реальністю [13, с. 13].

Звернення до художнього дискурсу пов'язане зі зміною концептуальних настанов у переосмисленні поняття "художній наратив" із позицій лінгвокогнітивної семіотики, а також трактуванням останнього як творчого способу конструювання і кодування оповідної реальності у знаково-мовних формах комбінування подій та/чи дій і побудови своєрідних текстових сіток: *просторової, темпоральної, оповідно-мовленнєвої та модальної*, які співвідносяться з такими категоріями художнього наративу, як голос, темпоральність, просторовість і модальність.

Актуальність пропонованої статті зумовлена спрямуванням сучасних романських текстоцентризованих студій на вивчення взаємозв'язків мови і свідомості загалом та мови і художнього мислення зокрема, передовсім, у тих аспектах, що відображають процеси і механізми художнього текстотворення як *авторської наративної програми*.

Метою дослідження є представлення основних шляхів реалізації текстових категорій часу та простору у наративних можливих світах. **Джерельною базою** цієї наукової розвідки обрано роман французького письменника XIX ст. Жерара де Нерваля « Aurélia ou le rêve et la vie ».

Об'єктом дослідження є наративні можливі світи, означені у романі Жерара де Нерваля « Aurélia ou le rêve et la vie ».

Предмет дослідження складають наративно-семіотичні механізми експлікації / імплікації категорій часу та простору у наративних можливих світах французького художнього тексту XIX ст.

Методика дослідження, запропонована у статті, ґрунтується на поєднанні *наративного аналізу* (за Ж. Женеттом) [20] і *лінгвосеміотичного*, сутнісні елементи та процедури якого найповніше розкриті Ю. М. Лотманом [7], що уможлиблюють розгляд художнього наративу як одного з феноменів культури, який формує своєрідну матрицю у творенні *можливих варіантів* існування дійсного світу [2, с. 102] з огляду на довільність використання письменником мовних знаків у побудові певної оповідної реальності. Саме поєднання *лінгвосеміотичного аналізу* (за О. Є. Бразговською) [там само] та *наративного аналізу* було використано у цій роботі для виявлення семіотичних механізмів позначення таких категорій, як час і простір у наративних можливих світах французького художнього тексту XIX ст.

Основний зміст

Однією з характерних ознак художнього наративу є події та/чи дії, що минають у часі, мають причинно-наслідковий зв'язок, а також початок і завершення. Будь-яке висловлення відзначається власними часовими координатами по відношенню до іншого висловлення. Специфікою наративного висловлення є те, що воно вміщує в собі темпоральні характеристики історії, яка означається в ньому, оскільки наративна темпоральність вибудовується на безповоротності та непередбачуваності часу [1, с. 74; 12, с. 37].

У філософії виокремлюють поняття *перцептуального й концептуального часу* та *простору*. Проектуючи цю дихотомію на весь просторово-часовий континуум художнього наративу, зауважимо, що історія (дієгезис) вибудовується в концептуальному просторі й часі та представляє собою певну абстрактну

хроногеометричну модель, яка слугує для впорядкування ідеалізованих подій та/чи дій [4, с. 11]. Однак моделювання оповідної реальності як намагання виразити певний художній образ ніколи не локалізує останній в концептуальному просторі й часі, оскільки він може бути реалізованим лише в межах перцептуального простору й часу суб'єкта, що творить або сприймає художній твір [там само, с. 15]. Саме перцептуальний простір і час уможливають *розтягнення* або *стиснення часових проміжків* персонажного буття, а також *деформацію* його просторових координат.

Категорію темпоральності постулюють як розумову категорію [3, с. 57], що відображає процеси сприйняття й осмислення людиною часу позначуваних ситуацій і їх елементів по відношенню до моменту мовлення або до будь-якої іншої точки відліку [там само]. У свою чергу, *темпоральна сітка* художнього наративу конструюється граматичними, лексичними та лексико-синтаксичними засобами, які ми можемо використовувати для позначення й репрезентації різних варіацій і кореляцій між подіями та/чи діями.

У художньому наративі час постає певною умовою, принципом або правилом конституювання та інтерпретації оповіданих подій та/чи дій: одні передують іншим і розміщуються на початку історії, інші пов'язують між собою причину й наслідок, оформлюючи середину історії, окремі позиціонуються як кінцевий результат певних змін і мисляться завершенням історії [12, с. 41]. Саме наративний час уможливує розкриття особливостей імовірних відношень між цими структурними елементами, чим можуть імплікуватися у творі ідеї *прогресії* на рівні подій та/чи дій та *розвитку* на рівні теми [15, с. 84–91].

Темпоральну сітку художнього наративу осмислюють у термінах системної організації, що складає основу для розгортання художнього часу тексту й представляє формально-структурний аспект його вираження [3, с. 6]. Вона формується, зважаючи на особливості розгортання граматичної наративної категорії часу, яка репрезентується лінгвістичними одиницями граматичної категорії часу й аспектуальності.

Просторова сітка наративу відзначається абстрактним характером, оскільки є розумовим конструктом [5, с. 152], зважаючи на те, що екзистенти та їх простори видимі лише в уяві, а тому мають трансформуватися зі слів у певні розумові проєкції.

Просторовість художнього наративу корелює, з одного боку, з реальною географією локалізації / переміщення наративного об'єкта або суб'єкта. З іншого боку – вибудовується референтами можливого світу, що є альтернативним до реального мікрокосму персонажного буття.

Відштовхуючись від особливостей *темпоральної сітки*, виокремлюють *лінійні / лінійні художні наративи*, в яких оповідь розгортається лінійно, тобто у вимірах горизонтальної площини: від минулого через теперішнє до майбутнього. Зауважимо, що в цьому разі можливі *ретроспекції* в минуле оповідача / персонажа. Лінійність, тобто хронологічність або ланцюговість, програмує відлік часу від однієї події та/чи дії до іншої, при цьому час ніколи не рухається в зворотному напрямі, пропонуючи читачеві відслідковувати послідовний рух наративного часу. У цьому разі з позицій семіотики можемо трактувати час як іконічний знак, оскільки він віддзеркалює дієгезис як подібний до реального світу

читача [16, с. 152–153]. У *нелінійних / нелінійних художніх наративах* простежується рух почуттів крізь призму неупорядкованих просторово-часових варіацій [14, с. 86].

Додамо також, що наративні фігури *аналепсису* й *пролепсису*, введені у науковий узус також французьким наратологом Ж. Женеттом [20, с. 90–93], програмують семіотичну *конверсію часу* [12, с. 52], оскільки вводять певну зупинку або заминку в часі. Провідною темпоральною модифікацією тут може виступати тривалість або повторюваність події та/чи дії, що зумовлюється роздумами або медитаціями персонажа. До найпоширеніших способів переходу в часі й просторі відносимо передусім відмову оповідача від точного (хронологічного) відліку часу, перебування персонажа у позачасовому вимірі (сновидіння й візії), втечу від небажаної дійсності через ретроспекції або проспекції, що не завжди пов'язані з персонажним буттям.

Загалом, можемо стверджувати, що варіативність темпоральних і просторових відношень зумовлюється множинністю й гнучкістю наративних прийомів і тактик у побудові й форматуванні оповідної реальності.

Прозовий текст як *вигадка*, як дещо, створене в уяві, чого немає і не було в об'єктивній реальності, висуває багато запитань, серед яких найбільш дискусійним лишається положення про те, яким чином реально неіснуючий мікрокосм може володіти певною дійсністю й функціонувати у термінах вірогідності по відношенню до інших його елементів або складників [21, с. 327].

Італійська дослідниця французького прозового тексту Нансі Мюрзії вважає, що зближення понять *художнього вимислу* й *можливого світу* ґрунтується на ідеї правдивості художньо-вигаданих (фікційних) висловлень [там само, с. 328]. Зважаючи на те, що *можливий світ* осягається як деякий *логічно можливий мікрокосм* і *мислимий варіант* реального перебігу речей [там само, с. 328], *можливі світи* є способами того, яким дійсний світ міг би бути у загальних рисах або його вигаданими станами.

Фантастичні (не)можливі світи, що стали однією з визначальних тенденцій художньої літератури ХІХ ст. [19, с. 27–40], на думку французького текстолога П'єра Кастекса, творяться завдяки таким референтним фізіологічним або емоційним станам людини, як *сон*, *боязнь*, *сп'яніння*, *емоційне* чи *психічне перебудження*, *докори сумління*, й іншим *патологічним* і *нездоровим проявам* організму, що підсилюються ілюзіями, страхами й маренням [17, с. 6]. При цьому, основними персонажами в таких фантастичних мікрокосмах виступають, як правило, безликі, самотні істоти з майже невизначеною ідентичністю, що корелюють у цьому разі з фантомами / ілюзіями / химерами як суб'єктивно забарвленими екзистенціями й галюцинаціями, котрі виникають у психічно невірноважених і хворих особистостей, таких як шизофреніки, параноїки та психастеніки [19, с. 27–40].

⟨⟩ *Ce ne fut cependant qu'un évanouissement, après lequel j'eus encore la force de regagner ma demeure pour me mettre au lit. La fièvre s'empara de moi; en me rappelant de quel point j'étais tombé, je me souvins que la vue que j'avais admirée donnait sur un cimetière, celui même où se trouvait le tombeau d'Aurélia. <> Je n'eus d'abord que des rêves confus, mêlés de scènes sanglantes. Il semblait que toute une*

race fatale se fût déchaînée au milieu du monde idéal que j'avais vu autrefois et dont elle était la reine [22, с. 42–43].

Приміром, у наведеному вище фрагменті роману французького письменника Жерара де Нерваля « *Aurélia ou le rêve et la vie* » текстовими знаками *світу божевілля як хворобливого стану* персонажа постають іменники *évanouissement* п.м. як такий фізіологічний стан людини, котрий близький до її несвідомого буття: "le fait de perdre connaissance; perte momentanée et complète de la conscience, de la sensibilité et de la motilité, accompagnée d'un affaiblissement des battements cardiaques et d'un ralentissement de la respiration" [18] та *fièvre* н.ф.: "élévation anormale de la température du corps → hyperthermie" [ibid.], що може виступати тут проявом надмірного *емоційного перезбудження*: "vive agitation, état passionné → agitation, éréthisme, exaltation, excitation, fébrilité" [ibid.]. У поєднанні з дієсловом *s'emparer* в.прон.: "se rendre maître (d'un esprit, d'une personne) au point de dominer, de subjuguier → envahir, gagner" [ibid.] останній позначає повну й беззаперечну втрату відчуття реальності й готовність головного героя перейти до іншого, *мислимого стану* його буття, що окреслюється іменником *cimetière* п.м. як імпліцитним знаком смутку й жалю за минулим.

У нервалівській оповіді співіснування або інтерференція *мислимих станів персонажного буття* маркується *темпорально*, зважаючи на те, що час у *можливих світах* відрізняється від часу в реальному світі, оскільки він здатен змінювати швидкість і свій рух унаслідок бажання автора / оповідача / персонажа [11, с. 170].

Так, у цитованому нижче фрагменті *темпоральна сітка* вибудовує своєрідну "психічно-часову хронологію" [19, с. 27–40] подій та/чи дій із життя персонажа, зважаючи на те, що подієвість у романі ґрунтується на постійному русі / переміщенні фокалізатора (гомодієгетичного оповідача) між минулим і сюжетним теперішнім:

Une nuit, je parlais et chantais dans une sorte d'extase. Un des servants de la maison vint me chercher dans ma cellule et me fit descendre à une chambre du rez-de-chaussée, où il m'enferma. Je continuais mon rêve et, quoique debout, je me croyais enfermé dans une sorte de kiosque oriental. J'en sondai tous les angles et je vis qu'il était octogone. Un divan régnait autour des murs, et il me semblait que ces derniers étaient formés d'une glace épaisse, au-delà de laquelle je voyais briller des trésors, des châles et des tapisseries. <> J'avais déjà séjourné là dans quelque autre existence, et je croyais reconnaître les profondes grottes d'Ellorah [22, с. 96–97].

В означенні *мислимого стану буття* головного героя концептуально значущим є його суб'єктивний, тобто *внутрішній час*, який відмежовується від часу реального. Читач сприймає сюжетне теперішнє за допомогою того, що і як розповідає гомодієгетичний оповідач, а точка референції міститься в минулому самого письменника, яке отримує вербалізацію через творення ним двох *можливих світів* у романі, а саме *світу божевілля як хворобливого стану* та *світу сновидінь і сонних візій*.

В аналізованому фрагменті оповіді саме *Imparfait: il me semblait* і *je croyais* імплікує віддаленість персонажа від гомодієгетичного оповідача, який перетворює останнього в деякого посередника у відтворенні власних нервових і

психічних криз: *dans une sorte d'extase, enfermé dans une sorte de kiosque oriental, j'avais déjà séjourné la dans quelque autre existence.*

У цьому контексті можемо стверджувати, що референтами маркування й творення *можливих світів* у наративному просторі роману Ж. де Нерваля є власне "текст пам'яті" [2, с. 113] французького автора, оскільки, за переконанням текстологів і дослідників наративної манери письменника, саме пережиті ним психічні розлади внаслідок нещасливого кохання до Женні Колон [430, с. 27–40] пояснюють неабияку містифікацію та майже шизофренічне роздвоєння головного героя нервалівської оповіді.

Таким чином, його *сновидіння* та *сонні візії* як спосіб контактування несвідомого й свідомого розуму [10, с. 29] компенсують у реконструйованих нами двох *мислимих станах буття* персонажа свідоме й реальне життя митця.

На окрему увагу заслуговує *просторова* осяжність представлених у творі подій та/чи дій. Поняття простору не обмежується лише його геометричною протяжністю [8, с. 56], зважаючи на те, що воно виступає оригінальною моделлю світу письменника, яка отримує вираження через "мову просторових уявлень останнього" [6, с. 251]:

<> Peu de jour après l'avoir publiée, je me sentis pris d'une insomnie persistante. J'allai me promener toute la nuit sur la colline de Montmartre et y voir le lever du soleil. Je causais longuement avec les paysans et les ouvriers. <> Une nuit, j'allai souper dans un café du boulevard et je m'amusai à jeter en l'air des pièces d'or et d'argent. <> Je me dirigeai vers les Tuileries, qui étaient fermées, et suivis la ligne des quais ; je montai ensuite au Luxembourg, puis je revins déjeuner avec un de mes amis <> [22, с. 80–81].

У поданому вище фрагменті оповіді просторова локалізація *можливих світів* корелює, з одного боку, з гео- й топографіями як дійсним розміщенням або поширенням певних предметів на поверхні землі. Текстовими референтами у цьому разі виступають реально існуючі країни, міста, вулиці, бульвари, будівлі, що відзначаються дещо символічним характером, оскільки пов'язані з самим автором, його дитинством, юністю або певним моментом його життя: *sur la colline de Montmartre, dans un café du boulevard, je me dirigeai vers les Tuileries, suivis la ligne des quais, je montai ensuite au Luxembourg.*

З іншого боку, *мислимі стани буття* персонажа постають своєрідним ментальним індивідуально-авторським простором, який генерується його зміненою / викривленою свідомістю й відзначається (квазі)онтонедосяжністю, оскільки існує лише у снах, сновидіннях і сонних візіях головного героя: *je me sentis pris d'une insomnie persistante, j'allai me promener toute la nuit sur la colline de Montmartre et y voir le lever du soleil.*

Висновки

Категорія *темпоральності* розглянута у термінах часового значення мовних структур у художньому наративі та її співвідношення з ситуацією, станом або орієнтацією на подію та/чи дію. Підтверджено, що категорія *просторовості* у французькому прозовому тексті XIX ст. корелює з реальною географією локалізації / переміщення наративного об'єкта або суб'єкта та враховує замкнений простір деякого приміщення, в якому перебуває персонаж або інші

актанти оповіді. Категорія *просторовості* конструюються також референтами можливого / альтернативного реальному мікрокосму персонажного буття.

Наративні можливі світи у романі Жерара де Нерваля « *Aurélia ou le rêve et la vie* » вибудовуються на ідеї *двосвіття*, в якому перебуває персонаж, а текстовими референтами *двоїстого мислимого стану* буття головного героя є дихотомія *реальність – сон*, яка закладена в самій назві твору й вербалізується інваріантним значенням іменника *rêve* n.m.: "construction de l'imagination à l'état de veille, pensée qui cherche à échapper aux contraintes du réel → *imagination, vision*" [18] та денотативним значенням іменника *vie* n.f.: "fait de vivre, propriété essentielle des êtres organisés qui évoluent de la naissance à la mort en remplissant des fonctions qui leur sont communes → *existence*" [ibid.].

При цьому, *двоїстий* характер *можливих мікрокосмів*, а саме *світу божевілля як хворобливого стану*, референтом якого з позицій можливості / неможливості його існування є реальний універсум, і *світу сновидінь і сонних візій*, референт якого ми вбачаємо у *сні* як періодичному функціональному стані організму, що характеризується вимкненням свідомості, свідчить про дві відмінні якості персонажного буття, котрі часто суперечать одна одній. Однак, з огляду на вживання у назві твору сполучника *et* "reliant deux parties de nature différente" [ibid.]: *le rêve et la vie*, у романі імпліковано їхнє співіснування, а не протиставлення, що значно моделює й розширює роль і значення *несвідомого* у творчості французького письменника, що працював над розглядуваним твором у станах "зміненої свідомості".

ЛІТЕРАТУРА

1. Бальбуров Э. А. Фабула, сюжет, нарратив как художественная рефлексия событий / Э. А. Бальбуров // Критика и семиотика. – Вып. 5. – Новосибирск : НГУ, 2002. – С. 71–78.
2. Бразговская Е. Е. Языки и коды. Введение в семиотику культуры : [уч. пособие] / Елена Евгеньевна Бразговская. – Пермь : Пермск. гос. пед ун-т., 2008. – 201 с.
3. Голосова Т. М. Темпоральна структура художнього тексту : дис. ... доктора філол. наук : 10.02.02 / Голосова Тетяна Михайлівна. – Черкаси, 2002. – 416 с.
4. Зотов Р. А., Мостепаненко А. М. О типологии пространственно-временных отношений в сфере искусства / Р. А. Зотов, А. М. Мостепаненко // Ритм, пространство и время в литературе и искусстве : [сб. ст.] / Отв. ред. Б. Ф. Егоров. – Л. : Наука, 1974. – С. 11–25.
5. Ильин И. П. Теоретические аспекты коммуникативного изучения литературы (обзор) / И. П. Ильин // Семиотика. Коммуникация. Стиль : [сб. обзоров] / отв. ред. И. П. Ильин. – М. : Ин-т научн. информ. по естественным наукам, 1983. – С. 126–162.
6. Лотман Ю. М. В школе поэтического слова : Пушкин, Лермонтов, Гоголь : [кн. для учителя] / Юрий Михайлович Лотман. – М. : Просвещение, 1988. – 352 с.
7. Лотман Ю. М. Структура художественного текста. Семиотические исследования по теории искусства / Юрий Михайлович Лотман. – М. : Искусство, 1970. – 384 с.
8. Маслова В. А. Поэт и культура : концептосфера Марины Цветаевой : [учеб. пособие] / Валентина Авраамовна Маслова. – М. : Флинта ; Наука, 2004. – 256 с.
9. Мейлах Б. С. Проблемы ритма, пространства и времени в комплексном изучении творчества / Б. С. Мейлах // Ритм, пространство и время в литературе и искусстве : [сб. ст.] / Отв. ред. Б. С. Егоров. – Л. : Наука, 1974. – С. 3–10.
10. Мочернюк Н. Д. Сновидіння в поезиці романтизму : часо-просторова специфіка : дис. ... кандидата філол. наук : 10.01.06 / Мочернюк Наталія Дмитрівна. – Л., 2005. – 229 с.
11. Обелец Ю. А. Темпоральная структура возможных миров художественного текста (на материале англоязычной прозы) : дис. ... кандидата филол. наук : 10.02.04 / Обелец Юлия Анатольевна. – Одесса, 2006. – 240 с.

12. Папуша О. М. Наратив дитячої літератури : специфіка художнього дискурсу : дис. ... кандидата філол. наук : 10.01.06 / Папуша Ольга Миколаївна. – Тернопіль, 2003. – 236 с.
13. Рукєр П. Время и рассказ / Поль Рикер // Конфигурация в вымышленном рассказе. – Т. 2. – М., СПб. : Университетская книга, 2000. – 550 с.
14. Сірук В. Г. Наративні структури в українській новелістиці 80–90-х років ХХ ст. (типологія та внутрішньо текстові моделі) : дис. ... кандидата філол. наук : 10.01.06 / Сірук Вікторія Григорівна. – Луцьк, 2003. – 204 с.
15. Тодоров Цв. Поэтика / Цветан Тодоров // Структурализм: "за" и "против" : [сб. ст.]. – М. : Прогресс, 1975. – С. 37–113.
16. Эко У. Шесть прогулок в литературных лесах / Умберто Эко. – СПб. : Симпозиум, 2002. – 288 с.
17. Castex P. Anthologie du conte fantastique / Pierre-George Castex. – P. : Librairie José Corti, 1947. – 326 p.
18. Dictionnaire Le Petit Robert électronique / Version électronique du Nouveau Petit Robert, dictionnaire analogique et alphanumérique de la langue française. – P. : Bureau van Dijk, 1997. – Электрон. опт. диск (CD-ROM). – Сист. вимоги : 2-х CD-ROM drive, VGA monitor, mouse, windows 3.1 or better, 386 microprocessor, 4 MB RAM, 3VD hard drive space. – Назва з титул. екрану.
19. Djavari M.-H., Afkhami Nia M., Daftarchi N. Fantastique et techniques textuelles dans Aurélie de Gérard de Nerval / Mohammad-Hossein Djavari, Mehdi Afkhami Nia, Nasrin Daftarchi // Revue des Études de la Langue Française. – 2013. – № 9. – P. 27–40.
20. Genette G. Figures III / Gérard Genette. – P. : Seuil, Points, 1972. – 282 p.
21. Murzilli N. De l'usage des mondes possibles en théorie de la fiction [Електронний ресурс] / Nancy Murzilli // Klesis – Revue philosophique. – 2012. – № 24. – P. 326–351. – Режим доступу : www.revue-klesis.org.
22. Nerval G. Aurélie ou le rêve et la vie [Електронний ресурс] / Gérard de Nerval. – Paris : Éditions Clasiqes, 2014. – 80 p. – Режим доступу : <http://www.atramenta.net/lire/>.

REFERENCES

- Balurov E. A. *Fabula, syuzhet, narrativ kak khudozhestvennaya refleksiya sobytii* [Fabula, plot, narrative as an artistic reflection of events.] *Kritika i semiotika* [Criticism and semiotics]. Novosibirsk: NSU, 2002, no. 5, pp. 71–78. (In Russian).
- Brazgovskaya, E. E. *Jazyki i kody. Vvedenie v semiotiku kul'tury* [Languages and codes. Introduction to the semiotics of culture]. Perm': Permskiy gosudarstvennyi pedagogicheskiy universitet, 2008, 201 p. (In Russian).
- Holosova, T. M. *Temporal'na struktura xudozhn'oho tekstu*. Diss. dokt. fil. nauk [The Fictional Text Temporal Structure. Dr. phil. sci. diss.]. Cherkasy, 2002. 416 p.
- Zotov R. A., Mostepanenko A. M. *O tipologii prostranstvenno-vremennykh otnosheniy v sfere iskusstva* [On typology of spatio-temporal relations in the field of art]. *Rhythm, space and time in literature and art* [Ritm, prostranstvo i vremya v literature i iskusstve]. Leningrad: Science, 1974, pp. 11–25. (In Russian).
- Il'in, I. P. *Teoreticheskie aspekty kommunikativnogo izuchenija literatury (obzor)*. [Theoretical Aspects of Literature Communicative Study (review)]. *Semiotika. Kommunikacija. Stil'*. In-t nauchn. inform. po estestvennym naukam, 1983, pp. 126–162. (In Russian).
- Lotman Yu. M. *V shkole poeticheskogo slova: Pushkin, Lermontov, Gogol'* [In the school of the poetic word: Pushkin, Lermontov, Gogol]. Moscow: Education, 1988, 352 p. (In Russian).
- Lotman, Yu. M. *Struktura khudozhestvennogo teksta. Semioticheskiye issledovaniya po teorii iskusstva* [Structure of the artistic text. Semiotic research on the theory of art]. Moscow: Art, 1970, 384 p. (In Russian).
- Maslova V. A. *Poet i kul'tura: kontseptosfera Mariny Tsvetayevoy* [Poet and culture: Marina Tsvetaeva's conceptual sphere]. Moscow: Flint; Science, 2004, 256 p. (In Russian).

9. Meilakh B. C. *Problemy ritma, prostranstva i vremeni v kompleksnom izuchenii tvorchestva* [Problems of rhythm, space and time in the complex study of creativity]. *Ritm, prostranstvo i vremya v literature i iskusstve* [Rhythm, space and time in literature and art]. Leningrad: Science, 1974, pp. 3–10. (In Russian).
10. Mochernyuk N. D. *Snovydinnya v poetytsi romantyzmu: chaso-prostorova spetsyfika*. Dys. kand. filol. nauk. [Dreams in the poetry of romanticism: time-spatial specifics. Diss. cand. philol. sciences]. Lviv, 2005. 229 p.
11. Obelets Yu. A. *Temporal'naya struktura vozmozhnykh mirov khudozhestvennogo teksta (na materiale angloyazychnoy prozy)*. Dis. kand. filol. nauk. [Temporal structure of possible worlds of an artistic text (on the material of English prose). Dis. cand. philol. sciences]. Odessa, 2006. 240 p.
12. Papusha O. M. *Naratyv dytyachoyi literatury: spetsyfika khudozhn'oho dyskursu*. Dys. kand. filol. nauk. [Narrative of children's literature: the specificity of artistic discourse. Diss. cand. philol. sciences]. Ternopil, 2003. 236 p.
13. Ricoeur P. *Vremya i rasskaz* [Time and story]. *Konfiguratsiya v vymyshlennom rasskaze* [Configuration in a fictional story]. St. Petersburg: University book, 2000. T. 2. 550 p. (In Russian).
14. Siruk V. G. *Naratyvni struktury v ukrayins'kiy novelistytsi 80–90-kh rokiv XX st. (typolohiya ta vnutrishn'o tekstovi modeli)*. Dys. kand. filol. nauk. [Narrative structures in Ukrainian novels of the 80-90s of XX century (typology and internal text models). Diss. cand. philol. sciences]. Lutsk, 2003. 204 p.
15. Todorov Ts. *Poetika* [Poetics]. *Strukturalizm: "za" i "protiv"* [Structuralism: "for" and "against"]. Moscow: Progress, 1975, pp. 37–113. (In Russian).
16. Eco U. *Shest' progulok v literaturnykh lesakh* [Six walks in the literary forests]. St. Petersburg: Symposium, 2002, 288 p. (In Russian).
17. Castex P. *Anthologie du conte fantastique*. Paris: Librairie José Corti, 1947, 326 p.
18. *Dictionnaire Le Petit Robert électronique / Version électronique du Nouveau Petit Robert, dictionnaire analogique et alphabétique de la langue française*. Paris: Bureau van Dijk, 1997
19. Djavari M.-H., Afkhami Nia M., Daftarchi N. *Fantastique et techniques textuelles dans Aurélia de Gérard de Nerval*. *Revue des Études de la Langue Française*, 2013, no. 9. P. 27–40.
20. Genette G. *Figures III*. Paris: Seuil, Points, 1972, 282 p.
21. Murzilli N. *De l'usage des mondes possibles en théorie de la fiction*. *Klesis – Revue philosophique*, 2012, no. 24. P. 326–351. Available at: www.revue-klesis.org.
22. Nerval G. *Aurélia ou le rêve et la vie*. Paris: Éditions Clasiques, 2014, 80 p. Available at: <http://www.atramenta.net/lire/>.